

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

Ключові слова: оборотні активи, коефіцієнт оборотності, тривалість обороту, рентабельність.

Надзвичайно важливою умовою конкурентоздатності та розвитку підприємства є ефективність використання оборотних активів, забезпечення якої в свою чергу, значною мірою залежить від досконалості методики аналізу. Поняття оборотних активів багатогранне. Відповідно до НП(С)БО1 [1], оборотні активи – це гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи використання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу. За своєю економічною природою – це кошти, які авансовані для обслуговування поточної операційної діяльності та покликані забезпечити її безперервність і ритмічність. Як об'єкт аналізу та управління – це сукупність ресурсів (майнових цінностей) підприємства, що обслуговують бізнес-процеси господарської діяльності і повністю споживаються протягом одного виробничого циклу.

Аналіз використання оборотних активів повинен здійснюватися у певній послідовності: визначення цілей аналізу; обрання методів, прийомів і способів аналізу; вибір джерел інформації та систематизація даних; аналіз складу та структури оборотних активів в динаміці; аналіз оборотних активів у розрізі окремих видів; розрахунок та оцінка показників ефективності використання оборотних активів; факторний аналіз показників ділової активності; визначення резервів підвищення ефективності використання оборотних активів. При цьому, оптимальність обсягу, складу і структури оборотних активів в значній мірі впливають на стійкість фінансового становища підприємства. У процесі економічного аналізу вивчають стан і динаміку оборотних активів, їх розмір, структуру, причини зміни, ефективність використання, джерела формування.

Для аналізу та оцінки ефективності використання оборотних активів необхідно:

- визначити коефіцієнти оборотності;
- провести розрахунок і аналіз рівня рентабельності оборотних активів;
- виконати факторний аналіз приросту доходу від реалізації за рахунок інтенсивних і екстенсивних факторів використання оборотних активів;
- визначити відносне і абсолютне вивільнення (залучення) оборотних активів.

До показників оборотності, або як їх ще називають – показники ділової активності, відносяться коефіцієнт оборотності; коефіцієнт закріплення; тривалість одного обороту.

Коефіцієнт оборотності визначається як співвідношення виручки від реалізації продукції до середньої вартості оборотних активів. Аналогічно визначаються коефіцієнти оборотності структурних складових оборотних активів. Коефіцієнт оборотності характеризує швидкість обороту оборотних активів та показує скільки разів відбулась трансформація майна за аналізований період. Позитивним є зростання коефіцієнта в динаміці, так як це свідчить про прискорення оборотності і відповідно, про підвищення ефективності їх використання.

Коефіцієнт закріплення – це показник, обернений коефіцієнту оборотності і показує скільки оборотних активів припадає в даний час в середньому на 1 гривню реалізованої продукції, або скільки буде потрібно оборотного капіталу, щоб забезпечити реалізацію продукції на 1 гривню. Цей показник обернений до коефіцієнта оборотності, отже, чим менша його величина в динаміці, тим ефективніше використовуються оборотні активи [2].

Тривалість одного обороту визначається як співвідношення кількості днів в аналізованому періоді і коефіцієнта обороту за цей же період. Даний показник також називають періодом обороту оборотних активів днях. Зменшення значення показника в

динаміці свідчить що оборотні активи за більш короткий проміжок часу здійснюють кругообіг, і відповідно, ефективніше використовуються.

Крім показників оборотності для визначення ефективності використання оборотних активів також використовується показник рентабельності. Цей показник є узагальнюючим показником ефективності їх використання, і визначається як співвідношення прибутку до середньої величини оборотних активів. При цьому, при розрахунку показника рентабельності потрібно обирати фінансовий результат, який напряду залежить від аналізованого активу.

Для оцінки впливу зміни ефективності використання оборотних коштів розраховують вивільнення (або додаткове залучення) оборотних коштів.

За умови прискорення оборотності оборотних коштів, відбувається вивільнення їх з обороту. І навпаки, уповільнення оборотності, супроводжується залученням додаткових коштів в оборот, що безперечно негативно впливає на ефективність використання оборотних активів. Вивільнення оборотних коштів в результаті прискорення їх оборотності може бути абсолютним і відносним. Абсолютне вивільнення оборотних коштів відбувається в тих випадках, коли обсяг реалізації забезпечений меншим використанням оборотних коштів у звітному періоді в порівнянні з базисним періодом або плановою потребою. Відносне вивільнення оборотних коштів виходить при прискоренні оборотності із зростанням обсягу продажів або виробництва. Головна відмінність від абсолютного вивільнення, це те, що кошти підприємства не можуть бути вилучені з обігу без збереження безперервності виробництва [3].

Наступний напрям аналізу передбачає виявлення причини які призвели до сповільнення або прискорення оборотності оборотних активів. Такими факторами першого порядку є зміна середніх залишків оборотних активів та зміна чистого доходу від реалізації. При цьому доцільно визначити вплив факторів не тільки на зміну оборотності усіх оборотних активів, але і їх складових: матеріальних оборотних активів та найбільш мобільних оборотних активів.

Завершити аналіз необхідно визначенням резервів прискорення оборотності оборотних активів. При цьому, доцільно врахувати, що ефективність використання оборотних активів підвищується при скороченні часу знаходження їх у виробничих запасах, скороченні виробничого процесу, прискоренні реалізації продукції й засобів у розрахунках, збільшенні виробництва продукції й прибутку (чистого доходу) на кожен гривню оборотних активів..

Отже, від ефективності використання оборотних активів залежить фінансовий стан підприємства а прискорення оборотності активів зумовлює не тільки фінансову стійкість, платоспроможність підприємства, а й перспективи його подальшого економічного зростання. Тому, методика аналізу ефективності використання оборотних активів повинна бути дієвою за рахунок надання повної аналітичної інформації і бути не перевантаженою надлишковими розрахунками. Відповідно, аналіз доцільно проводити за наступними напрямками: оцінка ефективності використання за показниками оборотності та рентабельності як в цілому оборотних активів так і по кожному їх виду: запасів; дебіторської заборгованості; грошовими коштами і фінансових вкладень; визначення економічного ефекту від прискорення чи сповільнення оборотності оборотних активів; визначення впливу факторів на зміну оборотності оборотних активів; визначення резервів прискорення оборотності оборотних активів та розробка заходів щодо їх впровадження.

Список використаних джерел: 1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Мінфіну від 07.02.2013 №73 за станом на 03.08.2018 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>. 2. Кошельок Г.В., Малишко В.С., Маликова І.П. Факторний аналіз ефективності використання оборотних коштів підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. С. 67-72. URL: http://www.psaejrnl.nau.in.ua/journal/5_67_2018_ukr/11.pdf. 3. Сікетіна Н.Г., Іпатова А.П., Овод М.А. Аналіз ефективності використання оборотних активів підприємства. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Серія: Економічні науки. № 47(1323). 2018. С. 78-81. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/6d87a740-8b75-4990-88bf-e2996e9c1360/content>